

Paco Ramos: la lleialtat al socialisme

Luiza Iordache

Francisco Ramos Molins va ser un convençut que el socialisme era el millor camí per lluitar contra tota mena d'injustícies socials. Durant tota la vida, en circumstàncies adverses i favorables, mantingué aquesta convicció amb tenacitat, en una trajectòria política de més de setanta anys.

Nascut el 19 d'agost de 1910 a Alacant, s'afilià a les Joventuts Socialistes en 1930. Amb 19 anys ja era a Barcelona on estudià enginyeria i el 10 d'octubre de 1933 obtingué el títol de pilot d'aviació. Va ser detingut en dues ocasions: el 8 de gener de 1931, durant una revolta anarquista a la qual es sumà més per "entusiasmos revolucionarios que ideológicos", i a l'octubre de 1934, en que fou empresonat en les bodegues del vaixell *Uruguay* amb Companys i el seu govern; sortí en llibertat vigilada el 6 de gener de 1935. Aquest any col·laborà amb Antoni López Raimundo en l'edició del periòdic *Iskra*, òrgan de les Joventuts; en 1936, com la resta dels socialistes, s'integrà al PSUC.

El 19 de juliol de 1936 lluità en les Drassanes, on una granada el ferí en una cama. Companys el trobà en la seva visita als ferits de l'Hospital de Sant Pau i li digué: «Noi, sempre som els mateixos». Quan abandonà l'hospital s'incorporà a la guerra, ja que faltaven pilots per als avions de reconeixement. Però la seva participació més destacada començà en el Front d'Aragó, en la Divisió Carles Marx, sota les ordres de Josep del Barrio. El General Pozas, cap de l'Exèrcit de l'Est, el nomenà el seu Ajudant de Camp i, amb el General Rojo, l'enviaren a fer el curs d'Estat Major, titulant-se a l'Escola Popular d'Estat Major

el 19 de març de 1938, d'on retornà a la seva antiga Divisió, integrada en el XVIII Cos d'Exèrcit, amb el grau de comandant i fou Cap d'Estat Major fins al final de la guerra. L'última ordre, ja de retirada, la signà el 8 de febrer de 1939: "Con esta última orden, y un accidentado camino hacia la frontera, por un sendero entre montañas ya ocupadas por patrullas enemigas, en la noche de 9 al 10 de febrero, acabó para mí la Guerra Civil".

A França, fou internat al camp de Saint-Cyprien fins al mes de maig, quan rebé l'ordre de sortir cap a la URSS amb Joan Comorera, per tal d'assessorar-lo sobre el Front de l'Est en els diàlegs amb el PCE i la Internacional Comunista sobre la pèrdua de la guerra; destinat a la casa de repòs de Zanki, no participà en les reunions. Del Barrio i Serra Pamiès, que van arribar a l'agost, foren acusats respectivament per la cúpula del PCE de «nacionalista trotskista» i «d'agent dels serveis secrets francesos»; sobre Ramos es va dir que la seva família "era de coneguts industrials catalans que treballaven ja per al feixisme". Des d'aquell moment fou considerat com un «dissident» per Dolores Ibárruri, ja que sembla que creia que Josep del Barrio, en sortir de la URSS, li havia lliurat alguns informes sobre les reunions a Moscou.

El 28 d'agost de 1939 comença el seu llarg exili a la Unió Soviètica, i entrà a treballar com a mestre a la Casa de Nens núm. 2 d'Odessa. Durant la Segona Guerra Mundial fou evacuat a Saratov i treballà en una fàbrica de Tiflis. Frustrada

tota esperança de retrobar-se amb Carme Carol, que havia estat la seva nòvia, i també la de sortir, al cap d'uns anys, en 1945, es casà amb la “nena de la guerra” Carmen Soler i l'octubre de 1946 va néixer Natasha. Treballava a la fàbrica 456 de Jimki, “una chatarrería con la que hacer maravillas”, quan Antonio Freire, que també hi treballava, el denuncià com el capítost de “l'esperit antisoviètic” dels joves del col·lectiu espanyol, al costat dels seus amics, el metge Julián Fuster Ribó i el capità d'aviació, José Tuñón Albertos. El 1946 amb altres exiliats va tramitar la seva sortida del país a través de l'Ambaixada mexicana a Moscou, iniciativa que fou mal vista pels dirigents comunistes espanyols: “La opinión del Partido es que los españoles no deben abandonar la URSS; ahora bien, si alguno insiste en hacerlo, nosotros no nos opondremos”. Els únics que podrien sortir, segons Ibárruri, eren els que tenien «un expedient polític positiu», i Ramos i el seu grup no entraven en aquella categoria. Expulsats del partit, José Tuñón i Pedro Cepeda intentaren de fugir en els baguls de dos diplomàtics argentins el 2 de gener de 1948 i foren detinguts amb Fuster per la NKVD; el 28 de febrer seria detingut Ramos, que fou dut a Lubianka, on va ser sotmès diàriament a llargs interrogatoris violents. Al cap de sis mesos fou condemnat a deu anys de camps per «agitació antisoviètica».

Ramos va ser un antiestalinista, era contrari a Ibárruri i a la política del PCE, sempre sotmès a les ordres del PCUS; però no fou un antisoviètic, ja que malgrat les privacions afirmava que havien viscut “un ambiente ideológicamente afín, rodeados de camaradería”. El fet d'haver denunciat la difícil situació dels nens a Saratov, la indiferència i arbitrariedad de les autoritats comunistes, la “política” d'alguns exiliats immersos en un “pugilat” per a ocupar bones posicions i els seus intents frustrats de sortir de la URSS foren elements que determinaren la seva detenció. Com ell mateix va escriure: “No está de más recordarles que si Nikita Jruschov, después de colaborar toda su vida con Stalin, dijo lo que dijo en el XX Congreso del PCUS, yo, Francisco Ramos Molins, que fui condenado a casi diez años de reclusión por no haber ocultado en Moscú mis opiniones sobre la realidad soviética, no tengo ni una tenue obligación moral de callarme”. Ramos complí la condemna al camp de Potma i a l'*Institut de Tècnica Operativa* de Moscou.

Quan fou alliberat a la primavera de 1956, començà a gestionar la seva repatriació. Com que seguia essent considerat «socialment perillós», les autoritats soviètiques li impedièn la sortida, però finalment aconseguí de retornar a Espanya el 22 de gener de 1957, en la 5a expedició del vaixell *Krym*. L'arribada no fou fàcil perquè, degut als seus antecedents polítics “rojos”, cap empresa estava disposada a contractar-lo. Finalment el 1960 va ser contractat pels Tallers Blanch, on va conèixer a Josep M. Triginer. En 1962 s'afilià a la clandestina Federació Socialista de Catalunya del PSOE, de la qual seria un dels dirigents més destacats amb Triginer i Joaquim Jou.

En la transició Ramos contribuí a l'esforç per a restablir la Generalitat i participà en les converses amb Tarradellas a França. Partidari del Pacte d'Abril i integrant del comité d'enllaç de la FSC amb el PSC, fou elegit diputat per Barcelona en la constituent del 1977 i el 25 de juny del mateix any formà part de la Comissió Permanent de l'Assemblea de Parlamentaris de Catalunya. Sempre respectat i valorat, participà d'una manera decisiva en el procés d'unitat dels socialistes catalans. En el «Congrés de la Unitat Socialista» celebrat a Barcelona el 15-16 de juliol del 1978, que acabà amb la formació del Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE), Ramos estigué present en la taula d'honor amb Miquel Gayolà, Joan Cornudella, Josep Vidal i Crispín Martínez. El Congrés l'elegí membre del Consell Nacional del Partit, el qual en 1980 faria una importat intervenció en defensa de l'aliança del govern amb CIU. El 9 de desembre de 1978 fou iniciat en la Lògia Minerva Lleialtat, manifestant “la seva alegria per estar entre maçons, desig llargament anhelat” ja que el seu pare també havia estat maçó. El 1979 i el 1982, fou novament diputat per Barcelona. Aquest mateix any viatjà a la URSS en una delegació oficial amb l'ocasió del 60 aniversari del Estat soviètic i allí pronuncià un discurs en nom del PSOE. Era el seu el segon viatge; en el primer (desembre de 1977) havia acompanyat a Felipe González, Alfonso Guerra i Miguel Boyer quan el PSOE encara es trobava a l'oposició.

Morí a Barcelona el 28 de desembre de 1983. En paraules de Joan Reventós: “Ramos fue un hombre que se distinguió siempre por su gran modestia. Era un hombre leal, incapaz de una mala jugada. Defendía siempre sus posiciones con firmeza. Se fijaba siempre en la esencia de los problemas, dejando de lado los aspectos accesorios. No se imponía con su presencia, ni tuvo nunca ambición de honores. Aparecía siempre en el momento oportuno o en las horas difíciles, con actitudes positivas, serenas, reflexivamente pensadas que defendía con su lenguaje sencillo y de fuerte convicción.

Luiza Iordache